

МИНИСТЕРСТВО НА ОБРАЗОВАНИЕТО И НАУКАТА

УТВЪРЖДАВАМ:
Доц.д-р. ВЛАДИМИР АТАНАСОВ
МИНИСТЪР

УЧЕБНА ПРОГРАМА

по

ЧОВЕКЪТ И ОБЩЕСТВОТО

3. клас

СОФИЯ, 2003 година

I. Общо представяне на учебната програма

Учебното съдържание по предмета “Човекът и обществото” за III клас е интегрирана цялост, изградена от няколко информационни ядра: **Роден край; Човекът и неговата среда; Национално и културно наследство; България - част от света; Аз и моят свят; Аз съм гражданин на моята държава; Аз и светът на възрастните; Източници на знания.**

Учебното съдържание се конструира като логическо продължение на възприетата стратегия за работа във втори клас. Следва се ориентацията към постъпателно прецизиране, разширяване и обогатяване на основните представи и понятия, свързани с образователния минимум от знания, умения и отношения, усвоени във втори клас. Формулировката на темите и позиционирането на основните информационни и аксеологически акценти предпоставят осъществяването на интегриран подход и очертават възможните сфери на влияние с другите учебни предмети. По този начин ще се преодолее фрагментарността и самоцелното, абстрактно изучаване на конкретно учебно съдържание.

II. Цели на обучението по “Човекът и обществото”:

- Да продължи прецизирането и обогатяването на усвоените представи и понятия, свързани с опознаването на родния край.
- Да се постигне добра степен на осмисляне на редица закономерности, отнасящи се до природната и обществена среда и труда на хората.
- Да се запознаят учениците с границите и забележителностите на България, с нейното местоположение в Югоизточна Европа.
- Да започне изграждането на систематични знания за културното и национално наследство на нашия народ и на тази основа да се развива патриотично чувство.
- Да се формира чувство за национална принадлежност в социалния контекст на етническо разнообразие и да се изгражда толерантно отношение между всички български граждани.
- Да продължи обогатяването на екологичната култура на учениците и позитивното междуличностно отношение към заобикалящите ги.

III. и IV. Очаквани резултати и учебно съдържание

Очакваните резултати от обучението на изхода на III. клас са формулирани в колона № 2 и 3 на предложената таблица. При операционализирането на учебното съдържание са очертани основните информационни параметри, директно обвързани с основните ядра и фиксирани стандарти на ДООИ по “Човекът и обществото” и “Гражданско образование”. Предложените теми маркират основния образователен минимум и представляват един базисен ориентир за по-нататъшна конкретизация при написването на съответните учебници.

III клас задължителна подготовка

III. Очаквани резултати		IV. Учебно съдържание /теми, понятия, контекст и дейности, междупредметни връзки			
Ядро	Очаквани резултати на ниво учебна програма	Очаквани резултати по теми	Основни нови понятия /по теми/	Контекст и дейности за цялата програма	Възможности за междупредметни връзки
Колона 1.	Колона 2.	Колона 3.	Колона 4.	Колона 5.	Колона 6.
<p>I.Роден край</p> <p>II. Човекът и неговата среда</p>	<p>Стандарт Описва родното селище и родния край. (Вж.I,3 ГО) 1. Познава и опазва исторически паметници в родното селище. 2. Описва природните забележителности в родния край.</p> <p>Стандарт Определя значението на някои природни дадености (вода, почва и др.) за живота на хората. 1. Описва разнообразната природа на България. 2. Посочва значението на някои природни дадености за живота на хората. 3. Назовава с помощта на картата избрани природни обекти.</p> <p>Стандарт Посочва връзката между особеностите на природната среда и трудовата дейност на хората (Вж.IV,2, ГО). 1. Назовава трудови дейности на хората, свързани с особеностите на природната среда. 2. Обяснява значението на всяка трудова дейност.</p> <p>Стандарт Дава примери за последиците от</p>	<p>Тема 1: Нашата родина – Република България: - пред картата на Родината; - нашата столица София: минало и настояще; - културни забележителности на България.</p> <p>Очаквани резултати: 1. Описва способности за изобразяване на повърхнина (планини, равнини) и води (реки, езера, морета) върху карта. 2. Посочва по картата по-важни условни знаци. 3. Посочва столицата на България на картата. 4. Описва забележителности на София и културни паметници на България.</p> <p>Тема 2: Траките – най-старите жители на днешните български земи: - животът на траките; - богове, гробници и съкровища.</p> <p>Очаквани резултати: 1. Описва основни елементи от живота на траките. 2. Разказва за религиозни представи на</p>	<ul style="list-style-type: none"> • карта, • условни знаци, • посоки на света, • столица • вярвания, • земеделци • богове, • гробница, • съкровище, • стенопис, 	<p>На учениците да се даде възможност да: - описват повърхнината и водите на България по карта; - рисуват по-важни условни знаци; - определят посоката на обект по карта; - изработват табло със снимки на забележителности от родния край и от страната; - запознават се със забележителности на София; - обясняват герба на София;</p> <p>- посещават музей; - разказват по снимки; - рисуват и оцветяват.</p>	<p>Български език и литература</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Спомага за усъвършенстването на четивната техника. ▪ постига последователност в изложението си. ▪ развива умения за писане на свързан текст. ▪ усъвършенства способността за правопис и пунктуация при писмен изказ на знанията си. ▪ използва сюжети от литературни произведения за обогатяване представата за миналото на българите и за красотата

III. Очаквани резултати		IV. Учебно съдържание /теми, понятия, контекст и дейности, междупредметни връзки			
Ядро	Очаквани резултати на ниво учебна програма	Очаквани резултати по теми	Основни нови понятия /по теми/	Контекст и дейности за цялата програма	Възможности за междупредметни връзки
Колона 1.	Колона 2.	Колона 3.	Колона 4.	Колона 5.	Колона 6.
III. Национално и	<p>взаимодействието между човека и околната среда</p> <p>1. Описва положителното взаимодействие между човека и околната среда.</p> <p>2. Описва вредните последици от взаимодействието между човека и околната среда.</p> <p>Стандарт</p> <p>Дава примери за промени в околната среда и бита на хората, настъпили в резултат на някои технически нововъведения.</p> <p>1. Описва промените, настъпили в бита на хората през XX век в резултат на техническите нововъведения.</p> <p>2. Назовава технически нововъведения, довели до промени в околната среда.</p> <p>Стандарт</p> <p>Описва елементи на ежедневието живот на българите през различни епохи</p> <p>1. Дава примери за влиянието на религията върху ежедневието на хората.</p> <p>2. Описва нови елементи в бита на възрожденските българи.</p> <p>3. Обяснява особеностите в ежедневието труд на българите през различните епохи.</p> <p>Стандарт</p> <p>Познава националните символи</p>	<p>древните траки.</p> <p>Тема 3: Българската държава в най-стари времена:</p> <ul style="list-style-type: none"> - славяните и древните българи; - владетелите; - Българската църква: създаване и роля в живота на хората; - труд и начин на живот на българите; - българска християнска култура. <p>Очаквани резултати:</p> <p>1. Разбира значимостта на християнството за културната идентичност и човешкото ежедневие.</p> <p>2. Описва ролята на Църквата в живота на държавата и хората.</p> <p>Тема 4: Народни будители:</p> <ul style="list-style-type: none"> - възрожденско училище и Църква; - възрожденският град под знака на промените; - съжителство с другите: турци, евреи, арменци, роми и други общности; - апостолите и Освобождението на България. <p>Очаквани резултати:</p> <p>1. Разбира ролята на модерната просвета за напредъка на българското общество и ролята на Църквата за българската идентичност.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • владетел, • век, • християнство, • покръстване, • светец, • царски род, • икона, <ul style="list-style-type: none"> • будител, • светско училище, • книжовност, • бунт, 	<ul style="list-style-type: none"> - посещават музей; - работят с историческа карта и исторически речник; - изработват табло със снимков материал; - разказват за забележителности от изучаваната епоха в родното селище; - наблюдават диалозитиви; - ползват аудио-видеотехника; - рисуват и оцветяват; <ul style="list-style-type: none"> - посещават музей; - посещават църква; - участват в екскурзия с учебна цел; - ползва аудио - видеотехника; - рисува и оцветява. 	<p>на родината си.</p> <p>Математика</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Затвърдява понятието за многоцифрен и числа. ▪ затвърдява категории: време, посока, пространство. ▪ осмисля понятието век. <p>Музика</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Обогаत्या знанията на учениците за традиции и обичаи. <p>Изобразително изкуство</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Рисува природни картини и картини по

III. Очаквани резултати		IV. Учебно съдържание /теми, понятия, контекст и дейности, междупредметни връзки			
Ядро	Очаквани резултати на ниво учебна програма	Очаквани резултати по теми	Основни нови понятия /по теми/	Контекст и дейности за цялата програма	Възможности за междупредметни връзки
Колона 1.	Колона 2.	Колона 3.	Колона 4.	Колона 5.	Колона 6.
<p>IV. България - част от света</p> <p>V. Източници на знания</p>	<p>Възраждането: Паисий Хилендарски, Софроний Врачански, д-р Петър Берон, Васил Левски, Георги Бенковски).</p> <p>3. Дава примери за ярки личности от новата българската история (княз Александър I Батенберг; Стефан Стамболов; цар Борис III; Димитър Пешев; Иван Вазов; Владимир Димитров – Майстора; Борис Христов; Дан Колов; Йордан Радичков).</p> <p>Стандарт</p> <p>Знае ролята на езика, религията и традициите за съхраняването и развитието на българския народ (Вж. II, 3 ГО).</p> <p>1. Разбира значението на християнството и славянската писменост за съхраняването и развитието на българския народ.</p> <p>Стандарт</p> <p>Назовава столицата на Република България и изброява нейните забележителности (Вж. I, 3 ГО)</p> <p>1. Назовава столицата на България и я посочва на картата.</p> <p>2. Описва забележителностите на столицата.</p> <p>Стандарт</p> <p>Разграничава материални от</p>	<p>3. Описва значението на природните дадености за живота на хората и посочва необходимостта от опазването им.</p> <p>Тема 7: Взаимодействие между човека и околната среда:</p> <p>- типични трудови дейности: в равнините и низините, в планините и край морето; - положителни и вредни последици от човешката дейност; грижи за опазване на околната среда.</p> <p>Очаквани резултати:</p> <p>1. Описва типични трудови дейности и посочва значението на всяка от тях. 2. Дава примери за зависимостта на човека от природата в миналото и сега. 3. Дава примери за технически нововъведения и промените, предизвикани от тях в бита на хората и в околната среда. 4. Дава примери за положително и отрицателно взаимодействие между човека и околната среда.</p> <p>Тема 8: Моят роден край</p> <p>- природа и трудова дейност; - природни и културни забележителности.</p> <p>Очаквани резултати:</p> <p>1. Описва природата на родния край и дава</p>	<ul style="list-style-type: none"> • море, • почва, • ферма, • електроенергия, • нови материали (пласмаси и изкуствен и влакна), • пречиства телна станция, 	<p>описание на посетен природен обект;</p> <p>- дава примери за професии в родния край, свързани с особеностите на природната среда; - разговаря за избрана професия и нейното значение; - наблюдава оръдия на труда от миналото в исторически музей; - чете художествени текстове за ежедневието на българите; - прави списък на технически нововъведения, свързани с дома и работното място на родителите; - разказва за личния си принос за опазване на природата;</p> <p>- съставя кратко описание на природата и труда на хората в родния край.</p>	<p>християнско поведение: “И както искате да постъпват с вас човечите, тъй и вие постъпвайте с тях.”</p>

III. Очаквани резултати		IV. Учебно съдържание /теми, понятия, контекст и дейности, междупредметни връзки			
Ядро	Очаквани резултати на ниво учебна програма	Очаквани резултати по теми	Основни нови понятия /по теми/	Контекст и дейности за цялата програма	Възможности за междупредметни връзки
<i>Колона 1.</i>	<i>Колона 2.</i>	<i>Колона 3.</i>	<i>Колона 4.</i>	<i>Колона 5.</i>	<i>Колона 6.</i>
	<p>писмени източници на знания</p> <p>1. Разпознава материални паметници от различни епохи.</p> <p>2. Разграничава археологични и етнографски паметници.</p> <p style="text-align: center;"><i>Стандарт</i></p> <p>Използва картата като източник на знания</p> <p>1. Описва способности за изброяване на повърхнината и водите върху карта.</p> <p>2. Посочва по картата по-важни условни знаци (на някои полезни богатства, върхове, селища, държавни граници).</p> <p>3. Определя посоките на света по карта.</p>	<p>примери за опазването ѝ.</p> <p>2.Обяснява връзката между трудовата дейност на хората от родния край и природните дадености.</p>			

V. Специфични методи и форми за оценяване постиженията на ученика по учебния предмет “Човекът и обществото” в трети клас

При оценяването на учебните постижения на учениците се използва комплекс от диагностични процедури, които произтичат от логиката на учебния предмет. Колкото и да са богати възможностите за тяхното прилагане /устно изпитване чрез организиране на беседа, оценяване на самостоятелно изпълнена изследователска или творческа задача, оценяване на екипна работа, тестове и др./, не бива да се забравя, че оценяването изпълнява не само диагностични, но и прогностични, възпитаващи и дидактически функции, чрез които се стимулира интересът на детето към познавателната дейност. Оценяването не бива да се превръща в цел, а в средство за приобщаване на ученика към дейността, привличане на вниманието му върху слабостите и постиженията и очертаване на възможни пътища за преодоляване на пропуските в знанията . Оценяват се не само качеството на знанията и уменията на учениците да го демонстрират словесно, но и тяхното умение да работят самостоятелно, използвайки разнообразни общоучебни и изследователски подходи.

VI. Методически указания по прилагане на учебната програма “Човекът и обществото” в трети клас

Цялостната дейност на учителя, свързана с организирането на образователния процес по учебния предмет “Човекът и обществото” е ориентирана към готовността на отделното дете да усвоява и прилага в нови ситуации учебното съдържание. Тази **готовност** включва редица неща: **възрастови и индивидуални особености, уменията на ученика да отговори на всички изисквания, предявявани към него - неговите потребности и интереси.** Подборът на технологията за организиране и провеждане на урока зависят и от материалната база, условията за работа в конкретната образователна среда, индивидуалния маниер на работа на учителя и др.

Конкретизираното моделиране на образователната среда и подборът на подходящите методи, средства и подходи изцяло се подчинява на съвременните изисквания за: **действеност, комуникативност, интегративност, самостоятелност и проблемност.** Тези изисквания изпълват със съдържание по-общовалидните и по-съвременни форми на работа.

Като основен метод на работа по предмета “Човекът и обществото” се използва наблюдението. То става изходна позиция при изграждането на сетивни опори и подпомага разширяването на познавателния хоризонт на учениците. Наблюдението трябва да се използва целенасочено и системно, за да не се допусне абстрактно и умозрително формиране на представи и понятия. Други специфични форми и методи за организиране на педагогическото взаимодействие са екскурзията, краеведческата и проучвателна дейност. По отношение на изискването за емоционално наситено участие на учениците при изпълнението на различните познавателни задачи и формирането на умения за работа в сътрудничество се препоръчва диференцирана работа по групи. Добре обмислената вариативност при съчетаването на различните техники на работа ще гарантира положителни резултати.